

NATUURLIJK KAPITAAL: EEN WENKEND PERSPECTIEF

Samenvatting van een dialoog tussen drie departementen en vijf maatschappelijke sectoren

Betere investeringen en innovatieve verdienmodellen zijn de hefboom voor de duurzame business case als het gaat om 'natuurlijk kapitaal'. Een gezamenlijk doel, meer en heldere informatie en het daaruit voortvloeiende maatschappelijk bewustzijn kunnen met elkaar de noodzakelijke basis verschaffen.

Dat zijn in een notendop de belangrijkste conclusies uit de in het najaar 2015 gehouden [dialoog](#) tussen de rijksoverheid en enkele maatschappelijke sectoren. De ministeries EZ, I&M en BuZa enerzijds en vijf maatschappelijke sectoren anderzijds (MKB en grondgebonden bedrijven; grote bedrijven en ketens; accountants; financiële instellingen en overheden, zoals gemeentes, provincies en waterschappen) waren de gesprekspartners. Doel van de discussie was om zicht te krijgen op vervolgstappen die rijksoverheid en de maatschappelijke sectoren gezamenlijk kunnen zetten op het gebied van [natuurlijk kapitaal](#). Dit vanuit de overtuiging dat innovatieve samenwerking cruciaal is voor de veerkracht van natuurlijk kapitaal.

Prioriteiten uit de gesprekken

De resultaten uit de dialoog, gehouden in de vorm van vijf gesprekken en drie sessies bij de [Werkconferentie Natuurlijk Kapitaal](#), laten zes clusters van actielijnen zien. Om de acties goed en gezamenlijk te kunnen richten, vinden partijen een gezamenlijke **stip op de horizon** belangrijk. De urgentie en het wenkend perspectief dat hier uit spreekt zijn de basis voor het creëren van **maatschappelijk bewustzijn**. Deze basis en het (maatschappelijk) bewustzijn geven richting aan gezamenlijke acties voor meer duurzame **gebieden** en meer duurzame **ketens**. **Betere informatie** en transparantie ondersteunen de besluitvorming om te komen tot duurzame gebieden en ketens. **Betere investeringen** en innovatieve verdienmodellen zorgen voor versnelling van

de duurzame business case. Onderstaand schema toont de onderlinge samenhang tussen deze zes clusters:

Figuur: samenhang tussen zes clusters van actielijnen op het gebied van natuurlijk kapitaal. De paarse clusters zijn kennisintensief en vragen om meer onderbouwing. De groene clusters zijn meer gericht op gezamenlijke actie en gaan over beoogde, tastbare resultaten.

Hieronder volgt een korte toelichting per cluster en de bijbehorende acties.

- Daar waar een actie bij een duidelijke actor thuis hoort, is dit tussen { } weergegeven, een onderstreepte actor heeft in de gesprekken aangegeven een initiërende rol te willen spelen bij het desbetreffende cluster van acties.
- ‘Overheden’ betreft gemeentes, provincies en waterschappen, de rijksoverheid wordt apart genoemd als actor.
- ‘We’ staat in deze notitie voor de samenwerking en benodigde gezamenlijke actie op het gebied van natuurlijk kapitaal. Om binnen de draagkracht van de aarde te kunnen blijven, zijn alle gelederen van het maatschappelijk veld aan zet, ieder met een eigen rol en acties. Wetenschap, NGO’s, bedrijven, overheden, accountants, financiële instellingen en rijksoverheid samen.

Stip op de horizon

Bedrijven, financiële instellingen en overheden hebben een sterke behoefte aan een duidelijke stip op de horizon: een helder, gezamenlijk doel. Dit hangt samen met de urgentie om binnen de draagkracht van de aarde te blijven. De rijksoverheid (publiek belang) maakt dit doel concreet samen met wetenschap, NGO’s en koplopers in het bedrijfsleven.

Het gezamenlijke doel sluit aan op de eerder geformuleerde ‘No Net Loss’ doelen van de [Taskforce biodiversiteit](#) (NL). Verder houdt het rekening met de [EU biodiversiteitsstrategie](#) en de mondiale [Sustainable Development Goals](#) (SDG’s) van de VN. Het gaat dan met name om de SDG’s 13 (‘climate action’), 14 (‘life below water’) en 15 (‘life on land’).

"Als we nu niets doen, dan zijn we straks out-of-business."

We ontwikkelen vanuit dit doel een routekaart naar een aanpak voor ketens en gebieden. De route bevat concrete handelingsperspectieven voor bedrijven, lokale overheden, NGO’s, accountants, financiële instellingen en rijksoverheid. Het handelingsperspectief laat een integrale benadering zien waaruit de samenhang met de circulaire economie blijkt. Het wordt concreet gemaakt met thema’s zoals CO₂, water- en landgebruik [{rijksoverheid}](#), wetenschap en koplopers}.

Maatschappelijk bewustzijn

Vanwege de grote urgentie is het belangrijk te streven naar brede maatschappelijke bewustwording. Er is behoefte aan een voorbeeldrol van de [rijksoverheid](#) (duurzaam inkopen, accounting van eigen handelen, integratie in beleid). Verder besteden –idealiter- alle vormen van onderwijs aandacht aan natuurlijk kapitaal. Met campagnes via Informatie Rijksoverheid (de vroegere Postbus 51) en maatschappelijke organisaties (o.a. Consumentenbond) bereiken we ‘de’ burger. Daarbij gebruiken we wetenschappelijke onderbouwing en inzicht in de ecologische voetafdruk van producten [{rijksoverheid}](#). En bedrijven informeren de consument over de footprint van hun producten.

"Richt je op de werkelijk grote thema’s en communiceer ze in begrijpelijke taal."

Accountants en financiële instellingen brengen het onderwerp ter sprake in hun contacten met bedrijven en bereiken zo de CEO’s {accountants, financiële instellingen, bedrijven}. Via benchmarks en integratie in andere beleidslijnen stimuleren we lokale overheden [{rijksoverheid}](#). Voor het creëren van maatschappelijk bewustzijn sluiten we aan bij het concept van de circulaire economie. Dat maakt het begrip ‘natuurlijk kapitaal’ meer concreet. Hierbij laten we ons ook inspireren door het ‘celebrate diversity’ principe van de Cradle to Cradle-gedachte. Concrete voorbeelden van koplopers inspireren anderen (‘het peloton’) om in beweging te komen.

"Zorg voor een groter verhaal en laat daarbinnen anderen meedoen."

Betere informatie

Door betere informatie over de impact op en afhankelijkheid van natuurlijk kapitaal van processen, producten, beleid en projecten kunnen alle partijen betere besluiten nemen, ieder vanuit de eigen rol. Transparantie is daarbij belangrijk omdat het partijen zicht geeft op de kansen en bedreigingen. Het laat zien hoe we op dit moment staan ten opzichte van de draagkracht van de aarde.

Goede informatie stelt vervolgens ook investeerders in staat meer verantwoorde besluiten te nemen. En daar is het bedrijfsleven weer bij gebaat {accountants, bedrijven, financials, NGOs}.

"Maak het organisatiedoel concreet en reken het inkoopteam hier op af. Ken je de ketens? Wat zijn de prioriteiten? En wat de risico's?"

Om door te pakken is nodig:

- Minder, maar betere instrumenten om ecosystemen te doorgronden en gevolgen en verbetering zichtbaar te maken (accounting overheden en bedrijven, integratie in keurmerken en labels). Internationale standaarden helpen verbeteren {bedrijven, overheden, rijksoverheid};
- Accounting op het gebied van natuurlijk kapitaal bij overheden ontwikkelen en toetsen {overheden};
- Eenvoudige instrumenten ontwikkelen voor het MKB, die de ondernemers bij voorkeur zelf kunnen hanteren. Deze zijn gericht op innovatie en het creëren van duurzame business {bedrijven};
- Desgewenst kunnen accountants helpen met inzicht in 'impact' {accountants, bedrijven}.

"Een bakker die chocola koopt kan vragen waar de cacao vandaan komt, of het verantwoord is geproduceerd en of de handel dat wil aantonen"

Betere investeringen

Ook bij investeren in de veerkracht van natuurlijk kapitaal gaan de kosten voor de baat uit. Er is meer innovatie nodig in het financieel systeem, zodat partijen samen geld kunnen steken in het behoud van veerkracht, bijvoorbeeld via zogenaamde 'blended finance' {financials, rijksoverheid}.

Daar komt bij dat baathouders van ecosystemen vaak niet de investeerder zijn. Er is meer kennis en praktijkervaring nodig voor het werken met coalities die uit meerdere belanghebbenden bestaan. Dit gaat ook op voor de ontwikkeling van innovatieve verdienmodellen {wetenschap, rijksoverheid, overheden, bedrijven, accountants, NGO's}. van innovatieve verdienmodellen {wetenschap, rijksoverheid, overheden, bedrijven, accountants, NGO's}.

"Keer het om. Wat heeft het ecosysteem nodig? Je kunt ook redeneren van ecosysteem naar bank, dan krijg je andere kansen en business cases"

Om door te pakken is nodig:

- Innovatief combineren van financiering zoals 'blended finance' of een 'multi-layer structured fund' (korte termijn investeren voor lange termijn rendement) {financials en rijksoverheid};
- Onderzoek naar en innovatie van business modellen vanuit waarde van natuur en gezamenlijk 'win-win-win' perspectief, ofwel 'people-planet-profit' {wetenschap, bedrijven, overheden, accountants};
- Toetsingskader van financiële instellingen herijken {rijksoverheid i.s.m. financiële instellingen}.

Gebieden

Duurzame gebieden realiseren we door samenwerking tussen lokaal betrokken stakeholders. Overheden en bedrijven werken via nieuwe coalities vanuit een gezamenlijke stimulans zoals klimaatadaptatie en productievermogen van de bodem. Natuurlijk kapitaal helpt daarbij om een dergelijk gezamenlijk probleem op te lossen {overheden}.

Het begrip 'duurzame gebieden' moet opgevat worden in de brede betekenis van het woord: denk ook aan stedelijke natuur en onderling verbonden steden. Er is behoefte aan een podium voor de huidige initiatieven en aan leren van elkaar. Een generieke werkwijze is er niet {rijksoverheid, overheden, NGO's}.

"Ongebruikelijke coalities leiden tot kennisuitwisseling en nieuwe ideeën. Zo creëer je betrokkenheid binnen en buiten het bedrijf"

Om door te pakken is nodig:

- Meer showcases door brede coalities waarin ook koplopers en katalysatoren een rol krijgen {overheden, bedrijven, NGO's};
- Inclusieve besluitvorming (d.w.z. besluitvorming met aandacht en waardering voor natuurlijk kapitaal) in verschillende beleidsdossiers (landbouw, energie, infrastructuur, inrichting) door 'natural capital accounting' bij overheden {rijksoverheid, overheden, accountants};

- Toetsen van bruikbaarheid en benutten van informatie uit de Atlas Natuurlijk Kapitaal en de Nationale Databank Flora en Fauna;
- Verankeren van natuurlijk kapitaal in de omgevingswet zowel in de planvorming als bij de toetsing (MKBA, m.e.r., bijvoorbeeld natuurlijk kapitaal toets naast watertoets) {rijksoverheid, overheden}.

Ketens

Het opzetten van duurzame ketens begint met inzicht in de ecologische voetafdruk ('footprint') van producten, zowel in Nederland als mondiaal. Bindende afspraken met de productketens met een grote voetafdruk en bijbehorende sectoren biedt perspectief om riskante gevolgen drastisch te verminderen. De meerwaarde en mogelijkheden van een ketenvergunning (een gezamenlijke vergunning voor meerdere bedrijven die via de productketen samen een product leveren) zouden we moeten onderzoeken {bedrijven, rijksoverheid, accountants, overheden}.

"Het Initiatief Duurzame Handel (IDH) is een van de beste acties van de rijksoverheid. Zij faciliteert een dialoog op ketenniveau vanuit een probleemanalyse. Door specifieke ketens te selecteren gaat het goed"

Om door te pakken is nodig:

- We moeten ons richten op de werkelijk grote thema's, veelal in niet-Westerse economieën. Dit inzichtelijk maken en handelingsperspectief op maat ontwikkelen met partijen in de keten {bedrijven, rijksoverheid, NGO's};
- Ontwikkelen en hanteren van criteria voor duurzaam inkopen, inclusief natuurlijk kapitaal en deze borgen in het inkoopproces zodat het ook wordt uitgevoerd {rijksoverheid, overheden};
- Leren van elkaar, voorbeelden beschrijven en uitdragen naar 'uitstellers' {bedrijven, rijksoverheid, NGO's};
- Onafhankelijke, toegankelijke en bij voorkeur internationaal gestandaardiseerde (meet)instrumenten om natuurlijk kapitaal hanteerbaar te maken en te integreren in managementsystemen {bedrijven, rijksoverheid, NGO's};

- Het 'vraagmoment' van bedrijven bij overheden benutten (vergunningverlening, aanbesteding) om te informeren naar systeemrisico's voor de lange termijn {rijksoverheid, overheden, accountants, financials};
- Internationaal: inzet op diplomatie. Het is noodzakelijk dat ook niet-westerse economieën meedoen. Daarnaast duurzame zakelijke deals met bedrijven helpen afsluiten in landen waar bepaalde grondstoffen vandaan komen {bedrijven, rijksoverheid};
- Basisregels voor bedrijven ('natuurlijk kapitaal' toets op locatie, rapportage richtlijnen voor niet-financiële informatie, 'comply or explain' ofwel 'pas toe of leg uit') en producten (de EU ecodesign richtlijn) om verdere uitbuiting van natuur te stoppen en innovatie te stimuleren {rijksoverheid, NGO's, eventueel ook accountants en bedrijven}.

"Stimuleer waar de oplossingen liggen en maak duidelijk wat je van een organisatie verwacht."

De rol van de diverse actoren

Wetenschap: onderbouwt het wenkend perspectief en maakt dit onmiddellijk toepasbaar voor gebieden en ketens. Onderzoekt innovatieve business modellen.

NGO's: treden op als belangenbehartiger van natuurlijk kapitaal voor en met samenlevingen, leveren kennis en zicht op partners rond ecosystemen of zijn zelf partner in een coalitie. Helpen de rijksoverheid bij het faciliteren van netwerken en het ontwikkelen van meetinstrumenten vanuit kennis van ecosystemen. Agenderen kennislacunes bij wetenschap.

Bedrijven: sluiten (lokale) kringlopen en verminderen ecologische voetafdruk van producten en diensten (in relatie tot draagkracht) en maken dit zichtbaar. Kaarten belemmeringen aan bij rijksoverheid en overheden en zetten in op innovatie richting een positieve voetafdruk.

Accountants: ondersteunen bedrijven en overheden bij verantwoording van impact op natuurlijk kapitaal door de geloofwaardigheid van de informatie te borgen ('attestfunctie'). Deze informatie is de basis van het weten en stimuleert de bewustwording tot in de boardroom. Meedenken met nieuwe

verdienmodellen door de kosten en baten van natuurlijk kapitaal in beeld te brengen bij overheden en bedrijven. Ook MKB ondersteunen bij verantwoording, bewustwording en het ontwikkelen van versnellende business modellen. Accountants kunnen bedrijven strategisch adviseren over onderwerpen op het gebied van natuurlijk kapitaal, tenzij zij voor dat bedrijf de attestfunctie vervullen.

Financiële instellingen: brengen kansen en risico's in kaart bij investeringsvragen en werken als hefboom bij investeren in gebieden en ketens. Financiële instellingen denken mee met duurzame business cases.

Overheden: hebben een initiërende en faciliterende rol voor duurzame gebieden en bouwen coalities. Gevolgen voor natuurlijk kapitaal integreren in beleidslijnen (infrastructuur, voedingsmiddelen, energie etc.) en verantwoorden via natuurlijk kapitaal 'accounting'. Voorbeeldrol vervullen bij inkoop en aanbesteden ('wortel'). Daarnaast slim toepassen en handhaven van regels en vergunningen ('stok'). Belemmeringen signaleren en op juiste plek aan de orde stellen of zelf wegnemen.

Rijksoverheid: initieert de vaststelling van de gezamenlijke stip op de horizon vanuit haar verantwoordelijkheid voor het publiek belang. Kijkt naar effectieve inzet van positieve en negatieve stimuleringsmaatregelen, in termen van prijsprykkels en regelgeving (de 'wortel' en de 'stok'). Heeft een voorbeeldrol voor duurzame inkoop en accounting / verantwoorden van natuurlijk kapitaal in beleidslijnen (infrastructuur, voedingsmiddelen, energie etc.). Sluit bindende afspraken met ketens en sectoren. Helpt netwerken bouwen en faciliteert 'communities'. Past regels aan en neemt belemmeringen weg, waaronder herijken toetsingskader financiële instellingen.

Gesprekspartners

MKB en grondgebonden organisaties: Foreco, Huiberts Bloembollen, KAVB, Oogenlust, Metta standaard, Natuurmonumenten, VHG hoveniers in het groen, Vlinderstichting.

Grote bedrijven en ketens: ASML, BAM, CREM, Desso, DSM, Eneco, Groningen Seaports, Heijmans, Heineken, Interface, IUCN NL, MVO Nederland, NS, Philips, Platform BEE, Schiphol, True Price, VNO-NCW.

Accountants: BDO, Deloitte, EY, KPMG, NBA, PwC, Raad voor de Jaarverslaggeving.

Finance: ABN AMRO, Achmea, ASN Bank, Commonland, De Friesland Zorgverzekeraar, Groenfonds, IUCN NL, J. Safra Sarasin Bank, NLI, Rabobank, RVO.nl, SNS Bank, Triodos Bank, Triodos Foundation, VBDO.

Overheden: CBS, De 12 Landschappen, gemeente Haarlem, NEVI, PBL, PIANOo, provincie Noord-Brabant, provincie Noord-Holland, provincie Zuid-Holland, RIVM, VNG, Waterschap Noorderzijlvest, RWS, WUR.

Namens rijksoverheid: Ministerie van Buitenlandse Zaken, Ministerie van Economische Zaken, Ministerie van Financiën, Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Organisatie dialoog en tekst notitie: Anne-Marie Bor, [AMBOR creatie](#)

Eindredactie: [Bosma Communicatie & PR](#)

Lay-out: [Werknaam van Stiphout](#)

Januari 2016